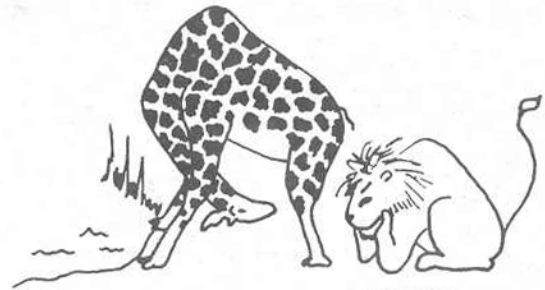

מסע נהדר לאגם הפלמינגו

אסור להרגיז פיל, יש אריה על העץ, שני ספרים, טקסט וציורים: עזריה אלון, איורים: לימור אגם, הוצאת כרמל, 46+45 עמ'.

לאפריקה ערכתי בילדותי מסע באמצעות ספרו הקלאסי של נחום גוטמן "בארץ לובנגולו מלך זולו". מאז זרמו מים רבים בנילוס, ואפריקה הפכה להיות מוכרת יותר, ובכל זאת עדיין זרה ורחוקה. השבוע חזרתי אליה עם שני ספריו החדשים של עזריה אלון, ובמקום איוריו

איור מתוך הספר

של גוטמן דיפדפתי באפריקה של אלון – ואיזה מסע נהדר הוא עורך בשמורות הטבע שלה!

את שני הספרים מלווים תצלומים מקסימים של המחבר, והוא נודד עם הקורא במסעות סאפארי, שממש עושים חשק לעזוב הכל ולנסוע לאפריקה. כמי שכל היכרותה עם הטבע מסתכמת בביקורים שערכה עם הילדים בגן החיות של תל-אביב ולאחר מכן בספארי, ספרו של עזריה אלון חשף לפני עולם זר, בלתי מוכר ומגרה מאוד. הספר כתוב בצורה מעניינת כל כך, שאפילו מי שאישיש לטבע, ויש כאלה, נלכד בקסם. משום כך זה ספר נהדר להורים ולילדים חובבי טבע, אבל גם למי שאינם כאלה.

הספר אינו מציג יבשת אפריקה של בני אדם, יבשת התלאובות על סיכסוכיה ומצוקותיה, אלא אפריקה רומאנטית, אפריקה של חיות בר המצגת כיער-עד או כספארי עצום ממדים. באפריקה כזאת מתפעלים מהסדר בעולם החי, ושוכחים את איידיהם בעולם האנושי.

הספר נודד במרחבי קניה ולאורך הנילוס הלבן באוגנדה ומתאר את המרחבים האדירים של מים ויבשה, יערות וערבות, שבהם נעשה היום ניסיון לשמור על החיים שבטבע לפני פלישת האדם הלבן. ברור שזה כבר לא אותו דבר, וגם בשמורה הכי פראית מתנהלים החיים לפי כללים אחרים, אף כי מנסים להעמיד פנים ששימור כזה אפשרי. התצלומים של הקופים המתויישים על גג המכונת, או הסיפורים המצחיקים על קופי הגנון שפולשים לתחום המחיה של האדם, מעידים על כך עשרת מונים. מצד אחר, הממרים האדירים של השמורות שבהן מדובר מאפשרים לנו להכיר סוג אחר של טבע מזה המוכר לנו. רק כדי לסבר את האוזן: באגם נקורו שבקניה חיים יותר ממיליון פלמינגו, היוצרים על פני האגם מרבד ורוד.

אלון מתאר את חיי החיות ואת תרבות השימור של שמורות הטבע בטון לא מתיילד ולא מחנך. זהו ספר שאפשר ליהנות ממנו ומן התצלומים המרהיבים בלי להרגיש שעוברים סידרת חינוך. חלק מן הכוח של התצלומים הוא בכך שהם צולמו בזמן אמיתי ובמקום אמיתי, ולא בסטס הוליוודי עם חיות מאולפות. אפשר גם ללמוד הרבה מאוד מהספר. באמצעות טקסט קצר וענייני, בלי לייגע בעורף אינפורמציה, מסביר אלון לא רק את ההבדלים בין הסוגים השונים של האנטילופות ושל הקופים, וגם איך אפשר (אם בכלל) לצפות בנמרים, ולמה צריך להיזהר מן הפיל ומה עושים אם רואים אריה על העץ.

אלון, כמו רבים לפניו, מוצא בטבע היגיון פנימי של יחסי טורף ונטרף ושל חלוקה צודקת של יתרונות וחולשות בעלי החיים, שגורם לכל העסק הזה הקרוי טבע לעבוד. במיוחד התרשמתי מכך שהאריה לא יטרוף אף לא חיה אחת אם הוא טבע, ושהפיל והגנו הם חזקים קודם כל בזכות ההיצמדות לערד, וגם מכך שהקרנף אינו מתעניין כלל בצאצאיו, אבל כפיצוי אלא קרנפה לא מזויה מהם את העין.

עם זאת, גם הערת ביקורת. בספר השני התעייף, כנראה, המחבר או העורך הלשוני, והוא כתוב פחות נקי ועם חזרות מיותרות. בספר כל כך קטן אין טעם לחזור על אותהאינפורמציה בהפרש של כמה עמודים, כמו בפרק על הברדלס. גם לא ברור מדוע בכלל צריך היה להוציא לאור שני ספרים, כי ספר אחד היה בהחלט מכיל את השניים (אם היה כאן שיקול מיסחרי, שניתן לגבות מחיר גבוה יותר עבור שני ספרים, זה לא מצדיק את העניין).

נשאלת השאלה, מה מקומם של ספרים מסוג זה בעידן "ערך 8" בכבלים. נכון, שום ספר אינו יכול להתחרות בסרט תיעודי צבעוני על עולם הטבע. ובכל זאת ולמרות הכל – והאין זאת גוסטלגיה – עדיין שמור מקום לספר מצולם וכתוב היטב, שאפשר לחזור ולרדף בו.